

Ігор Савенко
(Полтава, Україна)

ДИЗАЙНЕРСЬКА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

В умовах стрімкого розвитку усіх сфер суспільного життя, глобалізації освітніх та економічних процесів, відродження української національної культури вимоги до вищої педагогічної освіти постійно зростають. Удосконалення підготовки педагогічних кадрів для середньої ланки освіти є пріоритетним напрямом вищої школи України.

У державних нормативних документах з питань освіти (закони України «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, «Концепція педагогічної освіти») обґрунтовано основні цілі та принципи реформування української освітньої системи. Визначальним є завдання підвищення ефективності роботи вищих педагогічних навчальних закладів у напрямі підготовки нової генерації фахівців з високим рівнем професіоналізму, методологічної і духовної культури, інноваційним творчим стилем мислення.

Нагальною проблемою вищої педагогічної школи України є підготовка вчителя технологій, якому відведено особливу роль у формуванні особистості учня адже саме він виховує такі риси характеру, як працьовитість, самостійність, відповідальність, ініціативність, наполегливість, терпіння, старанність, охайність, повага до людей, що створюють матеріальні блага.

Проблема підготовки майбутніх учителів технологій у вищих навчальних закладах до викладацької діяльності поєднує формування світоглядних позицій засобами мистецтва і визначення та усвідомлення його ролі у розвитку художньо-естетичної культури особистості, інтеграції

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики»

психолого-педагогічної та професійно-практичної підготовки, організації неперервної освіти та самовдосконалення.

Слід зазначити, що прихильники соціальної, психолого-фізіологічної, педагогічної концепції розвитку й становлення особистості виходять з того, що людина у життєдіяльності є включеною у процес постійного і неухильного входження в нове пізнання і перевтілення світу [7, с. 3–8]. Це істотно змінює розуміння професійної підготовки лише як певного, обмеженого в часі етапу становлення особистості. Тому мета професійно-практичної підготовки вчителів технологій у вищих навчальних закладах до викладання дизайнерських дисциплін полягає у формуванні активної особистості, яка володіє і неперервно збагачується теоретичними знаннями, практичними вміннями і навичками, моральними якостями, здійснює творчу трансформацію ідей, якій підпорядкована уся структура неперервної дизайнерської освіти в Україні.

У зв'язку з цим, головними завданнями професійно-практичної підготовки вчителя технологій з дизайну є:

- розвиток здібностей до цілісного сприймання, пізнання, оцінювання і перетворення оточуючого предметного середовища як об'єкта і сфери дизайн-діяльності у різноманітності проявів, розуміння завдання організації предметного світу в умовах існування сучасної людини;
- формування проектного світобачення, художньо-конструкторського мислення, розвиток індивідуальних творчих здібностей;
- досягнення високого рівня знань у галузі матеріально-художньої культури, розвиток здібностей до критичного засвоєння творчого спадку людства, слідування прогресивним новаторським традиціям;
- розвиток здібностей до самостійної пізнавальної діяльності,

новаторського творчого підходу до діяльності;

- оволодіння професійними знаннями в галузі технологій, дизайну та мистецтва, що обумовлюють і визначають ступінь підготовленості майбутнього фахівця;
- навчання професійній проектній майстерності, глибоке оволодіння спеціальними знаннями, практичними вміннями та навичками.

Відповідно, ознаками професіоналізму майбутніх вчителів технологій в галузі дизайну доцільно визначити такі:

- здатність використовувати різноманітні засоби візуалізації творчих пропозицій;
- постійний розвиток і саморозвиток природних здібностей, власного відчуття гармонії, краси, ритму, контрасту тощо;
- уміння науково осмислювати закони формотворення;
- знання технології реалізації проектів, матеріалів і їх властивостей;
- використання принципу економичності дизайн-діяльності;
- розуміння сутності і смислового навантаження об'єкта розробки;
- вміння генерувати проектну культуру суспільства [4, с. 359].

Крім того, майбутній фахівець з технологічної освіти повинен:

- професійно володіти основами теорії, практики та методики викладання основ дизайну в загальноосвітніх навчальних закладах;
- володіти системним проектуванням комплексних об'єктів дизайн-проектування;
- самостійно виконувати розробки об'єктів дизайнерської діяльності різноманітних напрямів функціонування;

- володіти методами організації проектно-творчої діяльності в галузі дизайну;
- досконало володіти засобами та методами художньо-образної передачі дизайнерського рішення, забезпечити аргументацію та візуалізацію творчого задуму.

Успішне вирішення цих та ряду інших завдань передбачає професійно-практичну підготовку майбутніх учителів технологій, що базується на вивченні теоретичних і практичних дисциплін у їх взаємозв'язку, відповідно з завданнями дизайн-освіти.

Характерною особливістю змісту навчального матеріалу, передбаченого для підготовки майбутніх учителів, має бути його зорієнтованість на постійне вдосконалення професійних знань і вмінь, набутих студентами під час оволодіння професіями технологічного профілю. Тому набуття та вдосконалення професійних знань, умінь і навичок повинно відбуватися на трьох рівнях. Перший рівень передбачає ознайомлення з художньо-проектною діяльністю, на другому відбувається поглиблення уявлень щодо художньо-проектної діяльності, а вже на третьому – залучення студентів до художньо-проектної діяльності. Природно, що на третьому рівні повинно відбуватися органічне поєднання усіх здобутків першого і другого рівнів, і саме у цей період має розвиватися сприйняття з усвідомленим відношенням до художньо-проектної діяльності, «вмінням виявити виражальні засоби дизайну та їх можливості, здатністю до дизайнерської творчості, прагненням до поглиблення знань і вмінь у цій галузі» [8, с. 374–375]. Цілеспрямоване та педагогічно доцільне залучення студентів до художньо-проектної діяльності сприяє їх підготовці до дизайнерської та викладацької діяльності, оскільки майбутній учитель технологій повинен вміти донести художньо-проектні знання, вміння, навички до учнів в подальшій викладацькій діяльності.

Тобто сучасний педагог з технологічної освіти повинен мати

професійно-практичну підготовку, яка поєднує інженерно-технічні знання, знання з формоутворення, ергономіки та багатьох інших дисциплін технічного спрямування. Методичні підходи в діяльності майбутнього педагога базуються на принципі «від простого до складного». Такий підхід допомагає майбутньому вчителю технологій з'ясувати, що таке нестандартне, нешаблонне мислення. Відповідно, майбутній фахівець в галузі педагогічної освіти повинен уміти трансформувати образи культурного надбання людства у творчі задуми під час виконання практичних завдань, курсових та дипломних робіт, наукових досліджень; вирішувати пропорційні, фактурні та колірні відношення розробленого художнього образу; відшукати стиль у визначенні та художньому використанні дизайн-проекту засобами творчого втілення конкретної ідеї [6, с. 16].

Важливим чинником духовного розвитку, естетичної та загальної культури студентів, гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу є вивчення навчальних дисциплін мистецько-естетичного спрямування в системі вищої освіти. Зміст вищої педагогічної освіти розкриває перед майбутніми вчителями технологій розмаїття жанрів і стилів українського та світового мистецтва, своєрідність вітчизняної культури в контексті культуротворчих процесів людства, основи естетичних знань, залучає студентів до творчої діяльності. Основними вимогами до організації навчального процесу з мистецьких дисциплін є: використання творчих форм роботи, забезпечення цілісності заняття, побудова його за принципами мистецької педагогіки (цілісності, образності, варіативності, імпровізаційності, інтонаційності) [3, с. 55–56].

Слід зазначити, що, чим краще студент розуміється на різних видах мистецтва, тим результативніший процес професійного становлення, розвитку професійної свідомості.

Ця закономірність характерна для розвитку професійної культури

студента. Є. Антонович вважає, що «...естетична культура допомагає у збереженні духовних цінностей минулого, привнесенні нових художньо-естетичних рішень» [1, с. 255].

Тому вивчення та усвідомлення першоджерел народного українського мистецтва, традицій дизайнерських шкіл України, фольклору, історії української культури є основою дизайнерської освіти в Україні. Мистецтво виконує пізнавальну, оцінювальну, комунікативну функції. Воно відображає живу реальність і водночас створює особливу вигадану реальність, ніби подвоює життєвий світ, слугує його доповненням, продовженням, а іноді заміною реальному життю. Створюючи світ «вторинної реальності», мистецтво для людини стає джерелом життєвого досвіду, спеціально організованого, продуманого і оціненого з точки зору істинного смислу.

У структурі духовних відносин воно впливає на формування характеру, впровадження норм і цінностей, уявлень і знань, що необхідно для повноцінного функціонування суспільства [5, с. 66]. Пропонуючи майбутнім педагогам знання про різні культури, ми тим самим впливаємо на розуміння ними інших людей, допомагаємо усвідомити не тільки всесвітню та національну історію, традиції, але й власну історію [2, с. 46].

Тому не випадково у блоки навчального плану внесено мистецькі дисципліни: історія української культури, релігієзнавство, народні промисли України, декоративно-прикладна творчість з практикумом, основи дизайну, комп'ютерна графіка тощо.

Крім того, використання майбутніми вчителями технологій мистецьких знань у викладацькій діяльності відіграє важливу роль у творчому розвитку особистості учня. У процесі навчання створюються можливості для гармонізації емоційних і логічних компонентів діяльності учнів, реалізації їхнього творчого потенціалу. Оскільки мистецтво є складовою духовної культури суспільства і специфічним видом практично-духовного освоєння світу, воно має неоціненне значення для цілісного суспільного виховання

особистості, емоційного, естетичного й інтелектуального розвитку.

Отже, проблема підготовки майбутніх учителів технологій до викладання дизайнерських дисциплін полягає у комплексному формуванні їх світоглядних позицій засобами техніки, технологій та мистецтва, визначенні та усвідомленні його ролі у розвитку художньо-естетичної культури особистості, інтеграції професійної, мистецької та психолого-педагогічної підготовки, створенні умов для неперервної професійної освіти та самовдосконалення.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Антонович Є. А. Етноестетичний розвиток учнів різних вікових груп у процесі освоєння народного мистецтва / Є.А. Антонович // *Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта: зб. наук. пр.* – Л., 2000. – Вип. 5. – С. 247–262.
2. Дубовик О. В. Культурологічне забезпечення університетської освіти в США / О.В. Дубовик // *Діалог культур: Україна у світовому контексті: художня освіта: зб. наук. пр.* / [редкол.: І. А. Зязюн (голова), С. О. Черепанова (упоряд. і відп. ред.), Н. Г. Ничкало, О. П. Рудницька та ін.] – Л., 2000. – Вип. 5. – С. 40–49.
3. Прусак В. Сучасна дизайнерська освіта: досвід, проблеми / Володимир Прусак // *Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта: зб. наук. пр.* – Л., 2000. – С. 357–364.
4. Рудницька О.П. Мистецтво у розвитку культури майбутніх фахівців / О.П. Рудницька // *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: зб. наук. праць АПН / за ред. І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало.* – К., 2003. – С. 61-67.
5. Троєльнікова Л. О. Школи художньо-естетичного профілю: роль та місце в системі художньої освіти та виховання в Україні / Л.О. Троєльнікова // *Вісник КНУКіМ: зб. наук. пр.* – К., 2005. – Вип. 12, ч. 1. – С. 280–285. – Сер. Педагогіка.
6. Фурса О.О. Організаційно-педагогічні засади навчально-виховного процесу у мистецькому коледжі: дис. к-та пед. наук: 13.00.04 / О.О. Фурса – К., 2005. – 236 арк. + дод. – Дві кн. одиниці. – Бібліогр.: арк.

203–236.

7. Шкляр А.Х. *Непрерывное профессиональное образование в интегративных структурах профессиональной школы (теория и практика) / А.Х. Шкляр. – Минск: НМ Центр, 1995. – 133 с.*

8. Шпільчак В. А. *Довузівська дизайнерська освіта: проблеми і перспективи / В.А. Шпільчак // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта: зб. наук. пр. – Л., 2000. – С. 365–375.*